

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 75953-05-26 מ. מ. עימנואל נ' שושן ואח'

תיק חיצוני:

לפני כבוד השופט עודד שחם
כבוד השופט אברהם רובין
כבוד השופט דוד גדעוני

מעוררים מ. מ. עימנואל

על ידי ע' טל, עו"ד

נגד

משיבים
1. יוסף שושן
2. אלישע שושן
3. שרה אדרי
4. רוחמה דהן
5. לאה שושן
6. בת שבע בובלי

על ידי ש' גמליאל – חאראר, עו"ד

7. טבליהו שושן
8. חנניה שושן
9. ברכיהו שושן

חקיקה שאוזכרה:

חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית), תשל"ו-1976: סע' 3(א), 3(ג)
תקנון המועצות המקומיות (יהודה והשומרון), תשמ"א-1981: סע' 66(א), 76, 85(א), 85(ג), 87, 88(ג), 134

תקנות סדר הדין האזרחי, תשע"ט-2018: סע' 138(א)(5)

חוק הירושה, תשכ"ה-1965: סע' 126, 128

פסק דין

בפנינו ערעור אזרחי.

1. הערעור מופנה נגד פסק דינו של בית המשפט לעניינים מקומיים באריאל (כב' השופט א' ברגנר) בתאד"מ 45153-11-24. פסק הדין ניתן ביום 15.2.26. בפסק הדין הורה בית המשפט על

מחיקה על הסף של תביעה כספית שהגישה המערערת, מועצה מקומית עמנואל (להלן – המערערת או המועצה המקומית) נגד המשיבים.

2. התביעה הוגשה לבית משפט קמא ביום 18.11.24. היא הופנתה לכתחילה נגד מר דניאל שושן ז"ל (להלן – המנוח או הנתבע המקורי), ונגד נתבעת נוספת שהתביעה כלפיה נמחקה בהסכמה (21.5.25). נתבע בה סך של 31,139.58 ₪. על פי מסמך מרכז שצורף לכתב התביעה, החוב האמור הוא בגין חיובי ארנונה בשנים 2019 – 2024; חיובי ביוב בגין השנים 2018 – 2020; חיובי מים בגין השנים 2018-2024; וחיובי שמירה בגין השנים 2018 – 2024.

3. ביום 14.5.25 הודיעה המערערת לבית המשפט כי ביצעה ניסיונות רבים לאתר את הנתבע המקורי לשם ביצוע מסירה של כתב התביעה לידי, אך התברר לה כי הוא נפטר¹. נכתב עוד כי המערערת מבצעת חקירה לאיתור היורשים. לשם כך התבקשה וניתנה ארכה של 90 ימים. בהמשך ניתנה ארכה נוספת. ביום 16.10.25 הוגש כתב תביעה מתוקן, בו תשעה נתבעים שבאו בעקבות המנוח. נטען, כי נתבעים אלה, הם גם המשיבים בפנינו, הם יורשי המנוח.

4. ביום 28.12.25 פנו חלק מן הנתבעים (הם המשיבים 1 – 6 בפנינו) לבית המשפט בבקשה לבחינה משפטית של זהות החייבים המחזיקים בנכס. בהמשך לבקשה ולתגובה של המועצה המקומית, נתן בית המשפט החלטה (20.1.26), בה ציין כי הנתבעים בפניו חייבים בהיטלי הארנונה מכוח היותם יורשים ומחזיקים בנכס, ולא הוגשה מטעמם השגה או ערר על חיוביהם הכספיים. צוין גם, כי לא צורפה לכתב התביעה הודעת תשלום שנשלחה לנתבעים, המפרטת את הזכויות והמועדים להשגה ולערר. במצב זה התבקשה הבהרת המועצה המקומית. נעיר, כי בהחלטתו הפנה בית המשפט [לסעיף 3\(ג\) לחוק הרשויות המקומיות \(ערר על קביעת ארנונה כללית\)](#), תשל"ו – 1976 (להלן – החוק).

5. בהמשך לכך הוגשו תגובה של המועצה המקומית, ובקשת רשות תגובה מאת המשיבים 1 – 6. בהמשך לכל אלה ניתן פסק הדין (הנושא כותרת "החלטה"), על גבי פתקית. בהחלטתו, כתב בית המשפט כי לא מצא בתגובת המועצה המקומית מענה מספיק לשאלה שהופנתה להבהרתה, האם התביעה הוגשה טרם מיצוי ההליכים באפיק המנהלי. צוין, כי לא הוצגו הודעות התשלום שנשלחו לנתבעים לאחר פטירת המנוח ופירוט זכויותיהם והמועדים להשגה ולערר. נכתב, אגב הפנייה לסעיף [85ב'](#) לתקנון המועצות המקומיות (יהודה והשומרון), התשמ"א – 1981 (להלן – התקנון), כי זה קובע הסדר מינהלי ממצה לדון בטענות מסוג זה, ועל כן יש לאפשר לנתבעים למצות את המסלול המנהלי. בית המשפט שב והפנה לחוק, הפעם [לסעיף 3\(א\)](#) שלו. נוכח כל אלה הורה בית המשפט על מחיקת כתב התביעה על הסף. כן נקבע, כי הנתבעים רשאים לפנות

¹ ממסמכים שהוגשו לתיק עולה כי המנוח נפטר ביום 25.2.23 (ראו צו ירושה שצורף לכתב תביעה מתוקן מיום 16.10.25 וכן תגובת המערערת מיום 26.1.26).

בהליך מתאים למיצוי הליכים תוך 30 ימים. עוד נקבע, כי באין בקשה מתאימה תוך מועד זה, תהיה המועצה המקומית רשאית לפעול לגביית מלוא סכום התביעה.

6. מכאן ערעור המועצה המקומית. לאחר שנתנו את דעתנו לטענות הצדדים, החלטנו לקבל את הערעור באופן חלקי, הכול כפי שיפורט להלן. פסק דין זה ניתן על יסוד החומר הכתוב שבפנינו (ראו [תקנה 138\(א\)\(5\) לתקנות סדר הדין האזרחי, תשע"ט](#) – 2018 (להלן – התקנות); לתחולת התקנות על העניין, ראו [תקנה 134](#) לתקנות).

7. תחילה נעיר, כי המשיבים 1 – 6 טוענים, כי ההחלטה מושא הערעור אינה פסק דין, ולכן היה על המועצה המקומית לנקוט בהליך של בקשת רשות לערער. נטען גם, כי המועד להגשת בקשה כזו חלף. ברם, משעה שבית המשפט הורה על מחיקת התביעה, מדובר בבירור בסגירת התיק. לפיכך, ענייננו בפסק דין, גם אם כותרתו הייתה "החלטה" (ראו [ע"א 6058/93 מנדלבל ליט נ' מנדלבל ליט, פ"ד נא\(4\) 354\(1997\), בעמוד 363; בע"מ 1345/17 פלוני נ' פלונית \(4.4.2017\) בפסקה כ'\).](#) אנו דוחים, אפוא, טענה זו של המשיבים 1 – 6.

8. נקודת המוצא העובדתית לדיון מצויה בהודעות תשלום ששלחה המועצה המקומית למנוח. מן החומר שהוגש לבית משפט קמא (צורף לתגובה מיום 26.1.26), עולה כי נשלחו הודעות התשלום הבאות:

הודעה על חיוב שנתי בארנונה לשנת 2021 (₪ 3725.40), אשר כללה גם חיוב שנתי בגין שמירה לאותה תקופה (₪ 915.00), וחשבון מים תקופתי בסך של 15 ₪.

הודעה על חיוב שנתי בארנונה לשנת 2020 (₪ 3,681.60); חיוב תקופתי במים על סך של 870.10 ₪, בגין חודשים 11/19 – 12/19; חיוב שנתי בגין שמירה בסך של 905.40 ₪; וחיוב תקופתי בגין ביוב בסך של 449.50 ₪. חשבון זה כלל גם הנחה בסך של 91.80 ₪ אותה יש להפחית מכללה החשבון.

הודעה על חיוב שנתי בארנונה לשנת 2019 (₪ 3592.20), ממנה הופחתה הנחה של 80% בגין אי כושר (₪ 2873.40); חיוב תקופתי במים על סך של 52.20 ₪, בגין חודשים 11/18 – 12/18; וחיוב תקופתי בגין ביוב בסך של 73.20 ₪, ממנו הופחתה הנחה של 32.40 ₪.

להודעות אלה צורפו דפי הסבר, הכוללים בין היתר הסבר על המועד להגשת השגה וערר.

חשבון תקופתי בגין חודשים ינואר – פברואר 2022, בה כלול חיוב תקופתי (1/22) בגין שמירה, בסך של 156.30 ₪; חיוב בגין מים בסך של 12.10 ₪, בגין חודשים 11/21 – 12/21; וחיוב תקופתי בגין ארנונה בסך של 632.80 ₪.

הודעה על חיוב תקופתי בגין חודשים ינואר – פברואר 2021 : ארנונה (620.90 ₪), מים (15 ₪), בגין חודשים 11/20 – 12/20), שמירה (152.50 ₪, בגין חודש ינואר 2021).

הודעה על חיוב תקופתי בגין חודשים ינואר – פברואר 2020 : ארנונה (614.10 ₪), מים (870.10 ₪, חיוב תקופתי לתקופה של 61 ימים, לתקופה 11/19 – 12/19 ; שמירה (150.90 ₪, בגין חודש ינואר 2020); וביוב, חיוב תקופתי בסך של 449.50 ₪.

הודעה על חיוב תקופתי בגין חודשים 1/19 – 2/19 : ארנונה (598.70 ₪), מהם הופחתו 80% בגין אי כושר (478.90 ₪); שמירה בסך של 150.40 ₪ (מתייחס לינואר 2019), חיוב תקופתי בגין ביוב בסך של 73.20 ₪, וחיוב תקופתי בגין מים, ביחס לחודשים 11/18 – 12/18, בסך של 52.20 ₪.

9. מרוץ המועדים להגשת השגה על חיוב בארנונה, אצל רשות מקומית הנמצאת באזור יהודה ושומרון, מתחיל ביום קבלת הודעת התשלום. פרק הזמן להגשת השגה הוא תשעים ימים (ראו [סעיף 85ב\(א\)](#) לתקנון). קל לראות, כי לגבי השנים 2022 – 2024, לא המציאה המועצה המקומית לבית המשפט דרישת תשלום שמוענה למנוח, למשיבים או למי מהם. בנסיבות אלה, על פי הדין, מרוץ המועדים להגשת השגה או ערר טרם החל. לגבי אותן שנים, על פי התשתית שהוצגה, המועצה אינה יכולה להישמע בטענה כי מדובר בחוב חלוט, שעה שלא הראתה כי ניתנה לנישום הרלוונטי הזדמנות, כנדרש על פי דין, להשיג על החוב הנטען. לפיכך, לגבי אותן שנים, אין בפי המועצה טענה טובה כנגד החלטת בית משפט קמא להורות על מחיקת התביעה, שעה שטרם מוצתה הזכות הקבועה בדין להשגה על החיוב בארנונה.

10. המערערת טוענת, כי נפגעו זכויותיה הדיוניות, שכן לא ניתנה לה הזדמנות לטעון כנגד מחיקת התביעה. לטענת המערערת, היה על בית המשפט להזהיר בדבר האפשרות כי התביעה תימחק. בטענה זו לא מצאנו ממש. בית המשפט ציין בהחלטה מיום 20.1.26, כי אין בפניו תשתית המאפשרת לקבוע כי מוצו ההליכים באפיק המנהלי, ובהמשך לכך הורה על מתן הבהרה מאת המערערת. המערערת הוזהרה, אפוא, כי קיימת אפשרות שייקבע, כי ההליכים באפיק המנהלי לא מוצו, על כל הנובע מכך. המערערת היא גוף ציבורי, הפועל על פי דין, ואף מחויבת למנות יועץ משפטי (ראו [סעיף 66כ\(א\)](#) לתקנון). היא אף הייתה מיוצגת בבית משפט קמא. במכלול נסיבות אלה, לא שוכנענו כי נגרמה פגיעה בזכויותיה הדיוניות, העשויה להצדיק את ביטול החלטתו של בית משפט קמא.

11. אשר לשנים 2019, 2020, 2021. לגבי שנים אלה הוצגו דרישות תשלום. הדרישות הופנו למנוח. נכונותו של המען המופיע בהן אינה במחלוקת. במצב זה, חלף זה מכבר המועד להגשת השגה או ערר ביחס לאותן שנים. המשיבים אינם מפנים לבקשת ארכה כלשהי שהוגשה

למשיבה לעניין זה. בנסיבות אלה, לא היה מקום להורות על סילוק התובענה על הסף ביחס לאותן שנים.

12. נעיר, בשולי עניין זה, כי מהחלטת בית משפט קמא מיום 20.1.26 עולה כי בנסיבות העניין סבר בית המשפט כי אין מקום לעשות שימוש בסמכות הנתונה לבית המשפט על פי [סעיף 85ב\(ג\)](#) לתקנון, המאפשרת להתיר להעלות, במסגרת ההליך המשפטי, טענות שניתן היה להעלות על פי [סעיף 85ב\(א\)](#) לתקנון. בהקשר זה ציין בית המשפט כי לא התרשם שבפי המשיבים טענות בעלות אופי עקרוני מיוחד. עם זאת, הואיל וצוין במפורש כי בית המשפט אינו קובע מסמרות בשאלה זו, אין בהחלטה זו כדי לנעול את הדלת בפני המשיבים בהקשר זה.

13. בפסק דינו בית המשפט קבע, כי היה על המועצה המקומית לשלוח דרישות תשלום למשיבים, על מנת לאפשר להם להשיג על החוב בפניה. מנגד, גורסת המועצה המקומית בערעורה, כי מדובר בחוב סופי וחלוט של המנוח כלפיה; וכי למשיבים אין זכות קנויה להרהר אחריו ככזה. על פי הטענה, המשיבים נכנסים בהקשר זה לנעלי המנוח, אחרי שמוצו הליכי השגה וערר.

14. המערערת אינה מפנה בהקשר זה להוראות [חוק הירושה \(סעיפים 126 – 128 לחוק\)](#). בתוך כך, אין היא מתייחסת לשאלה האם העיזבון חולק. שאלה זו משליכה על אחריותם האישית של יורשים לחובות העיזבון. המערערת גם אינה מתייחסת לשאלה אם נושי העיזבון הוזמנו כדין, שאלה אשר גם היא משליכה על אחריותם האישית של היורשים. אף בית משפט קמא לא נדרש להוראות אלה. באופן דומה, גם המשיבים לא נדרשו לעניין בבית משפט קמא. במצב זה, לא היה מקום לקביעות כלשהן בסוגיה זו. הפתרון המתבקש הוא להורות על ביטול החלטתו של בית משפט קמא ביחס לשנים אלה, ולהורות על השבת העניין לבית משפט קמא, על מנת שיידרש אליו בהתאם להוראות הדין, לאחר מתן הזדמנות הולמת לצדדים להשמיע טיעוניהם בסוגיות הרלוונטיות.

15. כנזכר לעיל, התביעה בבית משפט קמא, כמו גם הודעות החיוב, כוללת רכיבים נוספים לצד ארנונה. הצדדים לא נדרשו בטיעוניהם בבית משפט קמא לאופן בו יש להשיג על חיובים אלה. אף בית המשפט לא נדרש לכך. הואיל ומחיקה על הסף היא סעד קיצוני, בו יש לעשות שימוש אך במקרים חדים ומובהקים, טמון קושי בכך שבית המשפט סילק על הסף את התביעה לגבי מרכיבים אלה של הודעות החיוב. בשים לב לכך שהחלטתו להורות על השבת הדיון לבית המשפט קמא לצורך דיון בשאלת אחריותם האישית של היורשים, אנו מורים כי בית המשפט יידרש, לאחר קבלת טיעון מפורט מאת הצדדים, אף לרכיבים האמורים (ראו, בלא למצות, [סעיפים 76א, 87ב, 88ג](#)) לתקנון). מאליה מובן, כי איננו נוקטים כל עמדה לגופם של דברים.

16. בהמשך להחלטה מיום 8.6.26, התייחסו המשיבים 1 – 6 בטיעוניהם לרכיבים הנוספים בתביעה, הנוגעים למים, ביוב ואגרת שמירה, וטענו כי חיובים אלה "אינם חוסים תחת חוקי חלוטיות הארנונה הכללית, והיה מקום להורות על סילוקם המידי על הסף ולא לקושרם ביחד". דין טענה זו להידחות. המדובר בטענה לחיוב כספי, אשר המועצה המקומית הייתה רשאית לכלול אותה בכתב התביעה שהגישה.

17. לא למותר להעיר, כי נתנו דעתנו לטענת המשיבים 1 – 6, כי בכל הנוגע לחוב הארנונה בינתיים הגישו השגה, ובהמשך לכך ערר. לא צורפו עותקים של אלה. מכל מקום, גם אם אכן פעלו המשיבים 1 – 6 כטענתם, אין בכך כדי להשפיע על תוקפה או נכונותה של הכרעת בית משפט קמא, ומשכך אין מדובר בנתון העשוי להשפיע על הכרעתנו בערעור שבפנינו. הוא הדין בטענה של משיבים אלה, בדבר הליך תלוי ועומד בבית הדין הרבני, הנוגע לשאלת הבעלות בנכס מושא ההתדיינות. נעיר, כי המשיבים 1 – 6 צירפו, ללא רשות, חומר הנוגע להליך כאמור. חומר זה לא עמד בפני בית משפט קמא. בנסיבות אלה, לא נידרש לעניין זה, בלא שאנו נוקטים כל עמדה לגופן של טענות אודות הזיקה האפשרית בין ההליך האמור לבין ההליך מושא הערעור שבפנינו.

18. המשיבים 1 – 6 מעלים גם טענות שונות לגופם של החיובים מושא התביעה. ברם, הכרעת בית משפט קמא לא התבססה על דיון לגופם של החיובים, כי אם הורתה על סילוק על הסף טרם בירור. משכך, אין מקום כי נידרש לטענות אלה של המשיבים בשלב הנוכחי. מאליו מובן, כי איננו נוקטים כל עמדה לגופן של טענות אלה או לגבי השאלה איזו ערכאה מוסמכת לדון בהם, אם בכלל, בנקודת הזמן הנוכחית.

19. התוצאה של כל האמור היא, כי הערעור מתקבל חלקית, בהתאם למפורט לעיל. המשיבים יישאו בשכר טרחת עורך דין של המערערת בסך של 7,000 ₪. לסכום זה אין לצרף מע"מ. הוא מביא בחשבון את הקביעות לעיל, את שוויה הכספי של ההתדיינות, ואת היקף העבודה שהושקעה בהליך זה, אשר לא נשק לרף הגבוה. כן יישאו המשיבים בהוצאות המערערת בשיעור האגרה ששילמה. כל הסכומים ישולמו עד ליום 9.8.26.

ניתן היום, כ"ב תמוז תשפ"ו, 07 יולי
2026, בהעדר הצדדים.

דוד גדעוני, שופט

אברהם רובין, שופט

עודד שחם, שופט
[אב"ד]

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה